

Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

13. årgang
2015

Nummer 28

Foråret er over os og straks derefter kommer sommeren. Og Bibliotekshistorisk Selskab har en buket af arrangementer for resten af året 2015. Dem fortælles der lidt mere om i dette nummer. Ligesom der også gives beretninger fra afholdte arrangementer.

Og husk: Ikke-medlemmer er også velkomne til at deltage i Selskabets arrangementer, dog mod betaling.

Ordinær generalforsamling
Torsdag 28. maj 2015, kl. 17-18
Biblioteket Kulturværftet, Allegade 2, 3000 Helsingør

Indkaldelse til Selskabets ordinære generalforsamling er udsendt, således:

Dagsorden

1. Valg af dirigent
2. Styrelsen aflægger beretning om Selskabets virksomhed i det forløbne år
3. Det reviderede regnskab fremlægges til godkendelse
4. Fastsættelse af kontingent for det kommende kalenderår
5. Planer og budget for det kommende års aktiviteter forelægges
6. Indkomne forslag
7. Valg af styrelsesmedlemmer, 2 styrelsessuppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant
8. Eventuelt

Styrelsesmedlemmer:

På valg er: Ole Harbo, Johannes Balslev, Søren Carlsen. Alle er villige til genvalg.

Som suppleanter foreslår styrelsen genvalg af Hans Peter Rasmussen og Claus Vesterager Pedersen, Roskilde Universitetsbibliotek. Begge er villige til genvalg.

Som revisorer foreslår styrelsen genvalg af Inger Mathiesen og Inge Selfort.

Som revisorsuppleant foreslår styrelsen genvalg af Ellen Warrer Berthelsen

Uddrag af Selskabets vedtægter vedr. ordinær generalforsamling:

§ 8, stk. 2: Der afholdes ordinær generalforsamling hvert år i april kvartal.

§ 8, stk. 3: Generalforsamlingen indkaldes med mindst 3 ugers varsel ved skriftlig meddelelse til medlemmerne med samtidig angivelse af dagsorden.

§ 8, stk. 4: Forslag, der ønskes behandlet på den ordinære generalforsamling, skal senest 10 dage før denne være formanden i hænde (harboole@gmail.com)

§ 8, stk. 5: Generalforsamlingen er beslutningsdygtig uanset antallet af fremmødte medlemmer. Hvert medlem har 1 stemme, og beslutninger træffes ved almindelig stemmeflerhed.

Efter generalforsamlingen afholdes ca. kl. 18 - 19.30 det faglige arrangement, hvor tidl. bibliotekschef **Margrethe Haugen** fortæller om visionerne for Biblioteket og Kulturværftet, og om at have flere aktiviteter under samme tag i en integreret sammenhæng o.m.m.

Af hensyn til det faglige arrangement anmoder vi om tilmelding, til IVA, Receptionen, tlf.: 3258 6066 senest tirsdag 26. maj

Hvis man ønsker at besøge nogle af de andre kulturelle institutioner, som ligger i området, må det ske på egen hånd. Her angives blot nogle åbningstider, hentet fra de respektive hjemmesider.

Se også mere på: <http://www.helsingorkanon.dk/i-kulturkanon/>

Helsingør Bymuseum fortæller den store historie om byen, der siden i hvert fald 1231 har været Danmarks port til Øresund. Åben torsdag: 12-16

Museet Skibsklarerergaarden beskriver Helsingørs første store velstandsperiode, sundtoldstiden. Åben torsdag 12-16

Værftsmuseet omhandler tiden, hvor byens skibsværft byggede skibe og arbejderklassen voksede. Åben torsdag 12-16

Vor Frue Karmeliterkloster med Sct. Mariæ Kirke er et af de bedst bevarede middelalderlige klosteranlæg i Nordeuropa. Klosteret blev grundlagt i 1430 da Erik af Pommern inviterede karmelitermunkene, de såkaldte hvidebrødre, til Helsingør.

Kronborg. Åben 11-16

Kulturhavnen. Helsingørs nye byrum ved vandet tilfører byens maritime fortid en kulturel opdatering i form af bibliotek, kulturhus, kunst og museum. Kulturhavnen er et samlingspunkt for alle og et bindeled mellem Kronborg og Helsingørs gamle bydel.

M/S Museet for Søfart. Nomineret til Europas smukkeste og bedste museum 2015. Åben torsdag 11-17.

Øvrige kommende arrangementer

Der udsendes supplerende information om arrangementerne senere:

Oktober 2015:

Om Statsbiblioteket. Det nye indhold og ændring i opgaverne.
Direktør Svend Larsen fortæller. Mødet finder sted i København.

25. november 2015:

Bibliotekar Peter Heiberg fortæller om Ida Bachmann, der bl.a. var overbibliotekar i Kolding og en af biblioteksvæsenets pionerer.
Afholdes 25. november kl. 17 på Det Kongelige Bibliotek, Kulturarvssalen.

Fra julemødet Onsdag 26. november 2014 Det Kongelige Bibliotek, Kulturarvssalen

Krigssamlinger om første verdenskrig 1914-1918. I nationalbibliotekerne i København, Leipzig og Wien.

Ca. 30 personer deltog i arrangementet, hvor chefkonsulent Steen Bille Larsen gav en spændende beretning om, hvordan krigssamlinger kan opstå og hvilke forhindringer der kan være ved at få samlinger etableret.

Nationalbibliotekerne i København, Leipzig og Wien opbyggede systematisk - fra verdenskrigens udbrud i august 1914 - samlinger med bøger, pjecer, fotografier, kort mm. om 1. verdenskrig. Steen Bille Larsen har udarbejdet en guide over samlingerne i Det kongelige Bibliotek. En samling, der omfatter mindst 20.000 enheder, som er overgået i glemslen. *Kriegssammlung* i Deutsche Bücherei indeholder 100.000 enheder og *Kriegssammlung* i Wien indeholder 52.000 enheder. Steen Bille Larsen fortalte om samlingen og præsenterede eksempler.

Han kom også ind på de to samlinger i Leipzig og Wien, hvor især den østrigske samling har nydt stor bevågenhed i 100-året, idet det østrigske nationalbibliotek har haft en storslået udstilling *An Meine Völker*, som er overskriften på kejser Franz Josefs opråb til befolkningerne i det habsburgske monarki, som begrundelse for krigserklæringen mod Serbien.

På samme måde udsendte Christian X en proklamation til det danske folk "Under de alvorlige forhold som er fremkommet".

Mødet sluttede med at deltagerne fik en rundgang i bibliotekets udstilling ”Ned med våbnene”.

Link til Steen Bille Larsens power points fra arrangementet:

<http://www.billelar.dk/Krigssamlinger.pdf>

Samling	Indeholder	Omfang	Digitaliseret	Online-tilgæng.
Verdenskrigen 1914-1918	Dansk pligtaflevering 1914-1959	1.800	”Danske bøger” 1914-1920, 800	REX 100%
Krig	Udenlandske bøger 1914-1949	6.000	Ikke af KB	REX 100%
Småtryk	Dansk pligtaflevering	Tusinde	850	Digitale samlinger (850)
Billeder	Emne-samlinger	6.600	100%	Digitale samlinger 100%
Kort	Emne-samlinger	180	100%	Digitale samlinger 100%
Folkeforbunds-samlingen	Depotaftale 1921-1940	2/3 katalog-skuffe	Ikke af KB	Via annoteret bibliografi

Oversigt over verdenskrigssamlingerne på Det Kongelige Bibliotek. Kilde: SBL

Medlemsmøde 5. februar 2015
Det Kongelige Biblioteks skatte
v/Erland Kolding Nielsen

Temaet for dette medlemsmøde er en klassiker på listen over møder for medlemmerne. Denne gang skulle det særligt tjene som reklame for selskabet blandt studerende på IVA. Desværre uden den store succes - men så var der til gengæld plads til så mange flere ordinære medlemmer. Og fremmødet var stort.

Erland Kolding-Nielsen indledte med at pointere, at der både ville være en lille og en stor sensation i løbet af præsentationen, og så var standarden sat. Mange af skattene fra bibliotekets samlinger befinder sig i den permanente udstilling ”Skatte i Det Kongelige Bibliotek.” Hvis man ikke har besøgt den, så er den absolut et besøg værd - både på grund af selve genstandene og på grund af den farverige opsætning af avantgarde kunstneren, Andrey Bartenev.

Men tilbage til selve medlemsmødet. I løbet af lige omkring 2 timer blev vi sendt på en imponerende vandring gennem (primært) europæisk materiale af yderst forskellig karakter. Fra middelalderens håndskrifter over de første inkunabel-tryk til breve fra David Simonsens samling fra begyndelsen af det 20. århundrede. Det europæiske perspektiv blev brudt med bl.a. en imponerende dug med en plan over Taj Mahal. Et af de første nedslag, som vi gjorde på denne rejse, var Hamborg-Biblen fra 1200-tallet. Udover størrelse - og vægten (ca. 40 kg for alle tre bind) - så er denne bibel ganske særlig, da den rummer 90 illustrationer ved initialerne. Af disse fortæller de 20 en fortløbende historie om middelalderens bogproduktion lige fra nedslagtningen af fåret på marken til frembringelse af pergamentet til hele det færdige skrift blev afleveret til ærkebispens. Samtidig er det også et af de få middelalderhåndskrifter, hvor skriveren gav sig til kende.

En anden bibel i samlingen er Gutenberg-bibelen, som kom til Det kongelige Bibliotek i 1713 med det øvrige krigsbytte fra hertugen af Gottorp. Det kongelige Bibliotek har kun bind to - bind tre dukkede op hos bispen af Rendsborg, og det var ganske bestemt bind tre til det bind to, som KB altså har. Det, der især er værd at bemærke om de første af Gutenbergs tryk, er deres individuelle særpræg. Ligesom de håndskrifter, som de udsprang af, havde de håndmalede illustrationer.

Særligt interessant var fremvisningen af et samlingsbind med kladder fra Erasmus af Rotterdams korrespondance. Meget lidt er overleveret fra hans direkte hånd - de trykte bøger findes naturligvis også på KB - men her er der altså tale om håndskrevne kladder og breve. Halvdelen af kendt materiale befinder sig på KB, mens den anden halvdel befinder sig i Holland. Bindet er indgået med Thotts samlinger, men hvordan det er kommet dertil fortaber sig i det dunkle.

Som et eksempel på udenlandsk Danica så vi en japansk udgave af H.C. Andersens Kejserens nye Klæder fra perioden mellem 1870-1888. På dette tidspunkt kunne man i Japan næppe forestille sig kejseren uden klæder – derfor hedder den på japansk ”Klæder af dis”, og illustrationerne af kejseren er tydeligt inspireret af den tyske kejser, Wilhem d. 1. Og netop dette forhold ligger til grund for dateringen.

Den lille sensation drejer sig om et Karen Blixen-manuskript, der for nylig dukkede op til salg i New York. Erland Kolding Nielsen redegjorde for alle de mulige forklaringer på, at manuskriptet, som er fra 1905, er en del anderledes i forhold til den trykte udgave, som udkom posthumt – sandsynligvis på baggrund af en afskrift fra Karen Blixens bror. Selve fortællingen, som hører til kredsen af fortællinger fra Oseola-samlingen, var dog ikke tyvegods fra Blixens arkiv, som først frygtet. Det var blot det oprindelige manuskript.

Inden vi runder den store sensation, fik vi fornøjelsen af at se på den imponerende ”Birds of America” af John Audubon. Bogen er både verdens største og en af verdens sjældneste bøger. Ud af de oprindelige 200 eksemplarer findes 119 i komplet tilstand. Bogen imponerer både ved størrelsen, men også ved de utroligt imponerende tegninger, hvor fuglene blev tegnet i naturtro størrelse. Tranerne måtte således stå med bøjet hoved for at der var plads til dem.

Den store sensation vedrører et manuskript til Grosse Messe af Ludwig van Beethoven. Ligesom operaer var det for dyrt at trykke noderne til et værk som messen, så de blev skrevet af. På et tidspunkt, hvor Beethoven var i pengenød, søgte en agent at afsætte den store messe til de europæiske monarkier – og her sprang Frederik 6 til. Trods den almindelige brug af andre til afskrivningsarbejdet, kan KB prale af, at Beethoven selv har ført pennen i dele af denne afskrift.

Afrundingsvist fortalte Erland Kolding Nielsen veloplagt om håndskriftet c37, som er på langtidspot fra Kungliga Bibliotek i Stockholm. Håndskriftet er bedre kendt som Jyske Lov – og netop dette manuskript har været genstand for ivrig omtale fra politisk hold. Der findes naturligvis flere håndskrifter med Jyske Lov, men netop c37 er det ældste. Opsporingen og udredningen af håndskriftets alder er nærmest en krimi værdig – dog uden mord. Men løse ender, hypoteser og fakta om medindbundne diplomer og genkendelse af en skriverhånd udgør elementerne i dateringsarbejdet. Endelig er der den krølle på halen, at deponeringen kom i stand, da et andet puslespilsarbejde kunne vise, at c37 ikke var krigsbytte – men indgået i de svenske samlinger i 1720’erne (sandsynligvis) og registreret i 1780’erne. Og så er der alt det andet, som der ikke blev plads til i dette referat.

Referat v/Laura Skouvig

Jubilæumsskrift - Biblioteket i Nykøbing Falster 100 år

Ole Harbo har sendt denne anmeldelse:

Biblioteket i Nykøbing Falster 100 år.

Dette er titlen på et lille skrift på 48 sider, der udkom i efteråret 2014. Her fortælles om den spæde start som folkebogsamling med en kommunal bevilling på 300 kr., forventning om ca.150 kr. fra staten, bidrag fra store og små bidragydere, bl.a. Sukkerfabrikken med 100 kr. - og hver af de lokale boghandlere gav bøger for 100 kr. Vi følger udviklingen til centralbibliotek, inddragelsen af nye aktiviteter som sygehusbetjening i 1930, der ophørte i 2003 og udlån på alderdomshjemmet i 1947. I 1956 gik man fra foreningseje til kommunal drift. Der er omtale af bogbusser og samarbejde med andre biblioteker. Bibliotekets ledere samt bestyrelsesformænd og kulturudvalgsformænd er opregnet, hvor der i de to sidste grupper findes R. Lysholt Hansen, den senere formand for Folketingets finansudvalg og Danmarks Biblioteksforening. Der er fine billeder af planer, bygninger og personer.

Bibliotekar Dorte Tissot Hansen er forfatter og hovedredaktør mens afdelingsleder Eva S. Larsen er medredaktør af det fine lille jubilæumsskrift.

Wolfenbüttel

Wolfenbütteler Arbeitskreis für Bibliotheks-, Buch- und Mediengeschichte afholder i dagene 28. til 30. september 2015 sit 21. årsmøde, der i år har folkebibliotekerne under nationalsocialismen som tema. Temaet ligger i forlængelse af årsmødets i 2009, hvor det var forskningsbibliotekernes forhold under nazismen, der blev behandlet. Der er 12 indlæg fra Tyskland og Østrig, hvor bl.a. nogle af de bibliotekarer, der er omtalt i Jørgen Bro Glistrups artikel i det seneste nummer af *Bibliotekshistorie*, behandles (nr. 11). Endelig er der et indlæg om folkebibliotekerne i Danmark under besættelsen, som undertegnede skal holde. Her vil cirkulæret om udlånsforbud af visse bøger i folkebibliotekerne blive gennemgået, og Døssings rolle før, under og efter *besættelsen* vil blive fortalt, og endelig vil de få nazistiske bibliotekarer og deres gerninger blive præsenteret.

Ole Harbo

Selskabets styrelse arbejder hele tiden med ideer til nye arrangementer og ekskursioner. Her bringes et uddrag af den aktuelle idebank - blot til medlemmernes orientering:

- Besøg i Esrum kloster. Kan evt. kombineres med besøg andre steder fx Æbelholt kloster og Karmeliterklostret i Helsingør.
- Biblioteket på Overgaard ved Mariager Fjord.
- Herluf Trolle og Birgitte Gøyes Bibliotek på Herlufsholm ved Næstved.
- Valdemar Slot
- Opsøgende biblioteksvirksomhed gennem tiderne.
- Dronningens Håndbibliotek
- Bibliotekaruddannelsens historie og steder.
- DJØF's forlag.

Derudover tænkes også i studieture og ekskursioner til grænselande og udlandet

Bibliotekshistorisk Selskab er på facebook og har i skrivende stund 1.066 venner. Og der kommer stadig flere til - en god fornemmelse.

=====

ISSN: 1603-1113

ISSN: 1902-1828

BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.

Dette nummer er redigeret af Bente Kaspersen (ansv.).

Afleveret til tryk, uge 17, 2015

Abonnement opnås ved medlemskab af foreningen.

Indmeldelse sker til Johannes Balslev,

Gartnerparken 22, 4654 Fakse Ladeplads (E-mail: balslev@fakse-ldp.dk).

Kontingentet indbetales til kasserer Johannes Balslev.

Medlemskab koster for institutioner: 350 kr., for personlige medlemmer: 175 kr.

Pensionister, studerende og ledige dog 125 kr.

Selskabets hjemmeside: www.bibliotekshistoriskselskab.dk

Facebook: www.facebook.com/BibliotekshistoriskSelskab